

**Powiat
Limanowski**
Ostoja natury i zdrowia

Program edukacji ekologicznej społeczeństwa
w Powiecie Limanowskim
VIII edycja 2013
realizowany przez

Starostwo Powiatowe w Limanowej
Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa
Powiatowe Centrum Ekologiczne

Limanowa, 2013

Zawartość

I.	WPROWADZENIE	4
II.	REALIZOWANE PROJEKTY W RAMACH PROGRAMU	7
1.	IV powiatowy konkurs wiedzy o ochronie przyrody przy współdziałaniu Ligi Ochrony Przyrody i Nadleśnictwa Limanowa	8
2.	Kontynuacja Programu promocji segregacji odpadów	9
a)	Segregacja odpadów w urzędzie Starostwa Powiatowego w Limanowej 2010 r. – 2013 r.....	9
b)	„Zbieranie zużytych baterii” – projekt promujący zbiórkę baterii w powiecie Limanowskim przy współpracy Organizacji Odzysku REBA w Warszawie od 2007 r. – 2012 r.....	12
c)	Powiatowy Program Usuwania Azbestu od 2006 r. - 2012 r.....	15
d)	„Zbieraj puszki” – projekt promujący zbieranie puszek aluminiowych przy współpracy z Recal.....	16
3.	Wydanie ulotki „Oszczędzaj wodę”	17
4.	„Święto drzewa” XI edycja – kontynuacja projektu promującego zielenią wysoką	17
5.	„Sprzątanie świata”	19
6.	Współorganizacja konkursu selektywnej zbiórki odpadów „Młodzież daje przykład”	21
III.	SPOSÓB REALIZACJI	22
1.	Strona internetowa i tablica informacyjna	22
2.	Współorganizacja konkursu selektywnej zbiórki odpadów „Młodzież daje przykład” Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	
3.	Współpraca z wybranymi ekologicznymi organizacjami pozarządowymi	23
4.	Współpraca ze szkołami powiatu limanowskiego	27
5.	Prelekcje z młodzieżą.....	27
6.	Udostępnianie materiałów edukacyjnych.....	28
7.	Organizowanie konkursów dla młodzieży i dzieci	28
8.	Organizowanie warsztatów dla nauczycieli i konferencji dla pracowników samorządowych	29
IV.	EFEKTY EKOLOGICZNE I SPOŁECZNE	29
V.	EFEKTY MATERIALNE I SZKOLENIOWE.....	29
VI.	FINANSOWANIE	30

WSTEP

Ochrona środowiska przyrodniczego jak również bezpośredniego otoczenia człowieka w jego pracy, szkole domu jest nie tylko intuicyjnym zachowaniem ale również konstytucyjnym obowiązkiem każdego obywatela. Dzięki Powiatowemu Centrum Ekologicznemu wszyscy mieszkańcy powiatu, będą mogli go pełniej realizować.

W obecnym czasie gdzie brakuje zmodernizowanych składowisk odpadów istnieje szczególna potrzeba edukacji i dostępu do informacji o możliwościach jakie niosą ze sobą nowoczesne metody segregacji oraz ochrony środowiska. Powiat podejmuje próbę edukacji społeczeństwa, a przede wszystkim młodzieży i dzieci kierując się zasadą „czym skorupka za młodu nasiąknie, tym starość trąci”.

Zamierzeniem tego Programu jest długofalowe oddziaływanie na społeczeństwo, a szczególnie młodzież w szkołach. Mamy nadzieję, że wyniesiona nauka z Programu zostanie przeniesiona do swoich gospodarstw domowych i prywatnego życia.

I. WPROWADZENIE

- Tytuł programu:

**Program edukacji ekologicznej społeczeństwa w Powiecie Limanowskim
VIII edycja 2013 realizowany przez PCE**

- Miejsce:

Powiat Limanowski

- Typ zagadnienia rozwiązywanego w projekcie:

ochrona środowiska - świadomość ekologiczna

- Streszczenie:

Nauczanie podstaw ekologicznie zrównoważonego użytkowania środowiska i sposobów jego ochrony. Kształtowanie nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia moralnej i obywatelskiej odpowiedzialności za ochronę dóbr środowiska naturalnego i przyrodniczego. Wpajanie postaw związanych z segregacją odpadów, czystością wód, ochroną przyrody, szacunkiem do zwierząt. Edukacja ekologiczna prowadzona będzie poprzez artykuły w prasie lokalnej, prelekcje w szkołach, konferencje, szkolenia i warsztaty dla jednostek samorządowych nauczycieli i młodzieży, konkursy, wydawnictwa w postaci ulotek, stronę internetową. Będą prowadzone akcje związane tematycznie z ochroną środowiska we współpracy z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi, limanowskim i mszańskim oddziałem Polskiego Związku Wędkarskiego, Nadleśnictwem Limanowa, Stary Sącz oraz Gorczańskim Parkiem Narodowym.

- Instytucja prowadząca projekt:

Starostwo Powiatowe w Limanowej, Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa,
Powiatowe Centrum Ekologiczne

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Z zakresu Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego, a szczególnie:

Cele edukacyjno-wychowawcze:

- podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców na obszarze objętym opracowaniem, zwłaszcza w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi,
- podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców nt. współczesnych technologii segregacji, wywozu, utylizacji, składowania i likwidacji odpadów komunalnych oraz ich organizacyjnych, finansowych i ekologicznych uwarunkowań,
- uświadomienie konieczności ponoszenia przez jednostki i gospodarstwa domowe dodatkowych nakładów finansowych, rzeczowych i czasowych w celu dostosowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w gminie do obowiązujących regulacji prawnych i standardów europejskich,

- przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej w szkołach,
- przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych przez pozarządowe organizacje ekologiczne.

Z zakresu Programu Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego, a szczególnie:

Cele edukacyjno-wychowawcze:

- promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody,
- wykorzystanie proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych),
- rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności rolniczej,
- włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych.

Z zakresu Ustawy o Ochronie Przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 z późn zm.) Art. 4.

1. Obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym.

2. Organy administracji publicznej są obowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody.

3. Obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody.

Dla efektywnego działania programy informacyjno-edukacyjne winny uzyskać wsparcie zarówno merytoryczne, jak i finansowe ze strony jednostek samorządowych i podmiotów gospodarczych zarządzających systemem gospodarki odpadami.

Dobra współpraca władz powiatowych oraz przedsiębiorstw zarządzających gospodarką odpadami może zaowocować włączeniem się społecznych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny w następujących zakresach:

- prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, urzędników, przedsiębiorców, działaczy samorządu terytorialnego, mieszkańców,
- przygotowywanie i kolportaż materiałów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców powiatu,
- organizowanie konkursów, wystaw, prelekcji,
- prowadzenie kampanii np. „Święto drzewa”, „Zbieraj baterie”, „Dzień Ziemi” i inne.

Szkoły mają bardzo szerokie możliwości włączenia się w proces informacyjno-edukacyjny związany z problematyką opakowań i odpadów opakowaniowych. W tym zakresie możliwe są zarówno formy zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych. Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej; szkołami wyższymi; terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami i organizacjami (w tym z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi),

- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Dla osiągnięcia tych celów szkoła powinna wprowadzić różne formy działań bezpośrednio skierowanych na pobudzenie świadomości, podnoszenie poziomu wiedzy i wyrabianie umiejętności wśród dzieci i młodzieży, a pośrednio również u wszystkich mieszkańców gminy.

Spośród zalecanych form należy wymienić:

- ścieżki tematyczne „Opakowania i odpady opakowaniowe” w ramach przedmiotu Środowisko w nauczaniu początkowym oraz w klasach wyższych w ramach poszczególnych przedmiotów,
- badania ankietowe dzieci i młodzieży,
- pogadanki i spotkania z ciekawymi ludźmi (przedstawiciele władz lokalnych, zakładów przemysłowych, organizacji ekologicznych),
- konkursy plastyczne, literackie, konkursy zbiórki surowców wtórnych,
- przedstawienia teatralne, happeningi ekologiczne,
- festyny, manifestacje, aukcje, pokazy,
- dni otwarte w zakładach przemysłowych (zakłady utylizacji odpadów, wysypiska odpadów, zakłady oczyszczania miast, centra recyklingowe),
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi szkołami poprzez internet,
- kluby młodego ekologa,
- inwentaryzacja dzikich wysypisk.

Stała i powszechna edukacja ekologiczna ma na celu:

- upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku naturalnym,
- podnoszenie świadomości społeczeństwa o racjonalnym i odpowiedzialnym korzystaniu z wszystkich dóbr środowiska i przyrody,
- pokazywanie i promowanie kultury ekologicznej,
- projektowanie i podejmowanie działań lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- zrozumienie podstawowych pojęć ekologicznych
- poznanie sposobów zagospodarowywania odpadów,
- poznanie sposobów sortowania i recyklingu odpadów,
- kształtowanie postawy indywidualnego zaangażowania w działania na rzecz ochrony środowiska,
- zrozumienie konieczności gospodarowania odpadami,
- projektowanie i podejmowanie działań na rzecz segregacji odpadów i wykorzystania surowców wtórnych.

II. REALIZOWANE PROJEKTY W RAMACH PROGRAMU

Lp.	Realizowane projekty	Okres realizacji zadania	
		Data rozpoczęcia	Data zakończenia
1	2	3	4
1	„Zbieranie zużytych baterii” – projekt promujący zbiórkę baterii w powiecie od 2007– 2013 r. <i>Partnerzy: Organizacja Odzysku Reba Warszawa</i>	01.01.2013	30.12.2013
2	Akcja „Sprzątanie Świata” <i>Partnerzy: Fundacja Nasza Ziemia Warszawa</i>	01.09.2013	30.10.2013
3	Segregacja odpadów w urzędzie Starostwa Powiatowego w Limanowej od 2010 – 2013 r.	01.01.2013	30.12.2013
4	Powiatowy Program Usuwania Azbestu od 2006– 2013 r. <i>Partnerzy: gminy powiatu limanowskiego</i>	01.03.2013	30.12.2013
5	„Święto drzewa” X edycja – projektu promujący zieleni wysoką <i>Partnerzy: Klub Gaja, Nadleśnictwo Limanowa, Nadleśnictwo Stary Sącz, Gorczański Park Narodowy</i>	01.09.2013	30.10.2013
6	„IV Powiatowy Konkurs Wiedzy o Ochronie Przyrody” <i>Partnerzy: Nadleśnictwo Limanowa, LOP</i>	05.04.2013	30.11.2013
7	Wydanie ulotki „Oszczędzaj wodę”	01.05.2013	30.08.2013
8	Współorganizacja konkursu selektywnej zbiórki odpadów „Młodzież daje przykład” <i>Partnerzy: Firma Łomzik</i>	19.03.2013	30.10.2013

1. IV powiatowy konkurs wiedzy o ochronie przyrody przy współdziałaniu Ligi Ochrony Przyrody i Nadleśnictwa Limanowa

Starostwo Powiatowe w Limanowej, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Limanowa oraz Liga Ochrony Przyrody Oddział Limanowa zapraszają uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych powiatu limanowskiego do udziału w IV. Powiatowym Konkursie Wiedzy o Ochronie Przyrody Na Terenie Powiatu Limanowskiego. Zgłoszenia do udziału w konkursie należy składać do 30 września br. do biura Starostwa Powiatowego w Limanowej.

Celem konkursu jest popularyzacja wiedzy środowiskowej, kształtowanie świadomości przyrodniczej oraz wypracowanie wrażliwości społecznej wśród młodzieży szkolnej. Konkurs będzie polegał na rozwiązaniu testu, który obejmuje zagadnienia z zakresu wiedzy o ochronie przyrody na terenie powiatu limanowskiego. Mogą w nim wziąć udział uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu Powiatu Limanowskiego.

Terminarz konkursu:

marzec 2013 – ogłoszenie konkursu na konferencji z nauczycielami z powiatu limanowskiego inaugurującej program edukacji na rok 2013.

wrzesień 2013 – konferencja poświęcona przypomnieniu terminu składania wniosków oraz ogłoszenie ewentualnych zmian organizacyjnych w regulaminie konkursu. Termin nadsyłania zgłoszeń do konkursu (obowiązuje data wpływu do Starostwa Powiatowego w Limanowej)

listopad 2013 – odbędą się półfinały wszystkich kategorii wg. porządku:

godz. 9.⁰⁰ – rejestracja uczestników szkół podstawowych i gimnazjalnych,

godz. 9.³⁰-10.³⁰ – rozwiązywanie testu konkursowego, wręczenie dyplomów za udział w półfinałach dla szkół podstawowych i gimnazjalnych.

godz. 11.³⁰ – rejestracja uczestników szkół ponadpodstawowych,

godz. 12.⁰⁰-13.⁰⁰ – rozwiązywanie testu konkursowego, wręczenie dyplomów za udział w półfinałach dla szkół ponadpodstawowych.

listopad 2013 – odbędzie się finał konkursu dla wszystkich trzech kategorii szkolnych oraz uroczyste wręczenie nagród wg. porządku:

godz. 9.⁰⁰ – rejestracja uczestników,

godz. 9.³⁰-10.³⁰ – rozwiązywanie testu konkursowego,

godz. 12.⁰⁰ – uroczyste wręczenie nagród i zakończenie konkursu,

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Regulamin

Załącznik nr 1a. Karta zgłoszeniowa

Załącznik 1b. Wzór Plakatu promocyjny

Załącznik 1c Wzór dyplomu

Koszty:

Zakup nagród: 1 000 zł

2. Kontynuacja Programu promocji segregacji odpadów

a) Segregacja odpadów w urzędzie Starostwa Powiatowego w Limanowej 2010 r. – 2013 r.

Wyrzucamy śmieci do pojemników, z których znikają one po kilku dniach. Niestety, nic w przyrodzie nie ginie.

Jednym z najpowszechniej odzyskiwanym surowcem jest papier. Mamy z nim do czynienia codziennie, na każdym kroku. Ulotki reklamowe, prasa, książki, papier toaletowy, notatki (również te skserowane), chusteczki higieniczne itd. Codziennie na świecie jest zużywana ogromna ilość papieru. Należy zatem zadbać o to, by korzystać z niego rozsądnie. Wymaga ono jednak świadomości ekologicznej i odrobiny samozaparcia.

Średnio każdy mieszkaniec świata zużywa rocznie ok. 50 kg papieru. Daje to ok. 10 000 kartek papieru formatu A4 na osobę. Roczna światowa produkcja sięga 318 mln ton. Tak wielką ilość trudno byłoby wytworzyć, wykorzystując wyłącznie drewno. Dlatego przy produkcji papieru coraz więcej zużywa się makulatury. Jest to ważne z jeszcze jednego powodu – gdyby nie wykorzystywano makulatury, jej ogromne ilości zalegałyby na wysypiskach. Do wyrobu papieru surowce wtórne wykorzystywano od dawna. Już jego wynalazca – Chińczyk Caj Lun – swoje pierwsze arkusze w 105 r. n.e. wyprodukował m.in. ze starych sieci rybackich. W Europie jako surowiec papierniczy zastosowano włókna ze szmat lnianych i konopnych. Makulatura poważnie zyskała na znaczeniu dopiero w drugiej połowie XX w., wraz ze zwiększającym się zapotrzebowaniem na papier. Początkowo powstawały z niej głównie papiery do pakowania, z czasem zastosowano ją jako surowiec na papier toaletowy i tekturę falistą, a od ok. dwudziestu lat z makulatury produkuje się również papier gazetowy. Zbierając makulaturę (gazety, czasopisma, zapisane zeszyty, kartki papieru itp.) chronimy lasy. Jedna tona makulatury daje tyle papieru, co 17 drzew! A to nie wszystko. Wykorzystując makulaturę, oszczędzamy wodę (potrzebną do produkcji papieru) i zmniejszamy zanieczyszczenie powietrza przez papiernie. W Polsce w ostatnich latach pozyskiwało się ok. 18 mln m³ drewna rocznie, z czego ok. 16% (2,88 mln m³) stanowiła tzw. papierówka. Aby uzyskać te 2,88 mln m³ drewna trzeba wyciąć około 20 000 ha lasu. To więcej, niż wynosząca 14 000 ha powierzchnia lasów państwowych w całym Powiecie Limanowskim.

Przeciętny Polak zbiera rocznie ok. 22 kg makulatury, zatem przekazuje niespełna 36% zużywanego przez siebie papieru. To bardzo mało, gdyż dla porównania w Austrii, Holandii i w Niemczech odzysk przekracza 70%.

Dlatego Starostwo Powiatowe w Limanowej Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i działające w nim Powiatowe Centrum Ekologiczne w roku 2013 ma zamiar kontynuować segregację makulatury rozpoczętą w roku 2010. Dodatkowo rozszerzamy segregację o plastik, szkło bezbarwne i kolorowe.

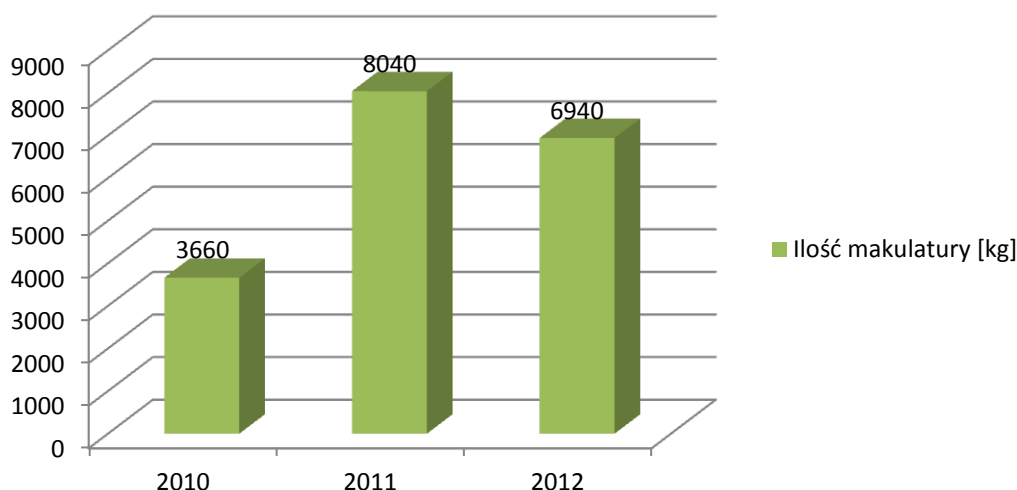
Decyzja tak została podyktowana trzema głównymi powodami. Po pierwsze jest to rozwiązanie chroniące środowisko naturalne, po drugie jest to rozwiązanie pozytywne z ekonomicznego punktu widzenia, gdzie w pomieszczeniach biurowych 80% produkuje się odpady w formie papierowej, a po trzecie jest to forma edukacji i przykładu, że

można segregować i można chronić środowisko najprostszymi rozwiązaniami. Wystarczy chcieć.

W czerwcu 2010 roku zostały zakupione pojemniki na makulaturę do wszystkich pokojów w budynkach A, B i C. Wprowadzony w urzędzie system segregacji zaledwie w 4 miesiące spowodował odprowadzanie ok. 15 m³ miesięcznie makulatury do ponownego przetworzenia. Tym samym zmniejszone zostały nakłady finansowe związane z ich wywozem przez MZGKiM (koszt jednego wywozu to ok. 1 300 zł/miesięcznie). Jednocześnie za wysegregowaną makulaturę wpływa regularnie kwota za jej sprzedaż. W 2010 roku łącznie zebrano ponad 3,6 tony za którą do budżetu powiatu wpłynęło 355,01 zł., w 2011r. zebrano ponad 8 ton, za które wpłynęło 804,0 zł. Z uzyskanych pieniędzy ze sprzedaży makulatury zakupiono i założono perlatory na wszystkie krany w urzędzie w celu ograniczenia zużycia wody. Podstawową funkcją perlatorów jest zwiększenie wydajności baterii poprzez ekonomiczny przepływ ok. 7,8 l na minutę obficie napowietrzonej wody. Perlator zapewnia oszczędność rzędu 50% wody, co w naszym przypadku łącznie z opłatami za ścieki stanowi oszczędność ok. kilka tysięcy złotych rocznie. W 2013 roku segregacja zostały zakupione pojemniki na segregację dodatkowych frakcji: szkło bezbarwne, szkło kolorowe, plastik. Taka segregacja również wpisuje się w politykę środowiskową urzędu oraz Certyfikat Zielone Biuro.

Wywóz makulatury ze Starostwa Powiatowego w Limanowej

Jeśli zastanawiasz się nad wyborem papieru w sklepie możesz kierować się certyfikatami ekologicznymi, jakie posiada producent:

- SO 14001
- Europejska Stokrotka (The European Eco-Label)
- Nordycki Łabędź (Nordic Environmental Label)
- Niemiecki “Błękitny Anioł”
- Certyfikat FSC (Forest Stewardship Council A.C. – Rada Dobrej Gospodarki Drzewnej)

GDY NAPOTKAMY POJEMNIKI NIEBIESKIE: PAPIER

Wrzucamy: gazety i czasopisma katalogi i prospekty, papier szkolny i biurowy, książki w miękkich okładkach lub z usuniętymi twardymi okładkami, torebki papierowe, papier pakowy, karton i tekturę.

Nie wrzucamy: papieru zatłuszczonego, brudnego, wilgotnego i zapleśniałego kartonów po mleku, sokach i napojach, papieru z folią i klejem, papieru fotograficznego i termicznego, papieru przebitkowego, (rachunków i faktur) artykułów higienicznych (np. pieluch jednorazowych, chusteczek higienicznych) opakowań po klejach i zaprawach budowlanych, tapet.

NIE PAL ŚMIECI!

Obowiązująca od 2001r. ustawa o odpadach zabrania spalania odpadów poza instalacjami do tego przeznaczonymi. Przewiduje również sankcje karne, tj. karę grzywny lub areszt za nieprzestrzeganie zakazu. Jako produkty uboczne spalania różnych odpadów w kotłowniach domowych oraz w ogniskach na wolnym powietrzu powstają rakotwórcze dioksyny i inne szkodliwe substancje. Powstające podczas spalania śmieci dioksyny mogą dostać się do naszego organizmu przez układ pokarmowy w wyniku konsumpcji płodów rolnych, mięsa czy ryb. Z powodu tak wysokiego ryzyka wchłonięcia dioksyn na drodze pokarmowej, powinniśmy dla własnego dobra ograniczyć ich ilość w powietrzu, którym oddychamy. Toksyny te bowiem rozpuszczają się i stopniowo odkładają w naszej tkance tłuszczowej, by po kilkudziesięciu latach dać o sobie znać w postaci nowotworów.

CO ZYSKUJEMY SEGREGUJĄC PAPIER?

(czyli tyle, ile jest potrzebne do ogrzania przeciętnego mieszkania przez pół roku).! Nie tylko zbieranie makulatury, ale też dwustronne wykorzystywanie kartek papieru czy kupowanie produktów papierowych powstałych właśnie z makulatury, to proste sposoby na codzienną ochronę drzew. Warto wiedzieć, że z makulatury powstają towarzyszące nam na co dzień produkty, takie jak: eleganckie papiery higieniczne (serwetki, chusteczki), papier gazetowy czy materiały termoizolacyjne stosowane w budownictwie.

KORZYŚCI Z PRODUKCJI PAPIERU Z MAKULATURY TO:

- powtórne wykorzystanie 1 tony papieru pozwala zaoszczędzić aż 1476 litrów ropy, 26,5 tys. litrów wody, 7 m³ miejsca na składowisku i 4,2 tys. kWh energii
- obniżenie zanieczyszczenia powietrza przez papiernie o 75%,
- zmniejszenie skażenia wody w procesie produkcyjnym o 35%,
- ograniczenie zużycia wody do wyprodukowania papieru o 40%.

POMOCNE RADY:

- Wybieraj produkty o prostszych, lżejszych opakowaniach.

- Przy drobnych zakupach nie kupuj nowej reklamówki - użyj starej, zabranej z domu.
- Unikaj jednorazowych kubków i talerzy, używaj szmacianych chusteczek, serwetek i ręczników.
- Przy robieniu notatek i ksero pamiętaj, że papier ma dwie strony.
- Zachowaj do powtórnego użycia tekturowe pudła oraz papier pakunkowy.
- Kupuj bloki listowe, notatniki, zeszyty, koperty wyprodukowane z makulatury, gdy nie ma ich w sklepie poproś właściciela, aby zamówił wykonane z makulatury wyroby.
- Nie drukuj, jeśli możesz obejść się kopią elektroniczną
- Przemyśl drukowanie, poprawki rób na wersji komputerowej
- Jeśli musisz drukować, drukuj dwustronnie albo po kilka stron na kartkę papieru
- Kseruj też dwustronnie
- Jeśli masz jednostronnie zadrukowany papier, używaj nie zapisanej strony „na brudno”
- Pożyczaj notatki jeśli możesz i przepiszuj je, a nie kseruj
- Oddawaj makulaturę na portierniach wydziałów
- Wrzucaj makulaturę do specjalnie na nią przeznaczonych koszy
- Nie używaj niepotrzebnie ręczników papierowych, a jeśli to makulaturowe
- Kupuj makulaturowy papier toaletowy, do drukarek itd.
- Zachęcaj znajomych do tego samego

LISTA ZNANYCH PRODUKTÓW ZAWIERAJĄCYCH W SKŁADZIE WTÓRNIC WYKORZYSTANĄ MAKULATURĘ:

- papier makulaturowy (biurowy, papeterie, koperty),
- tektura (w tym falista),
- papier toaletowy, ręczniki papierowe,
- wypełnienie opakowań do transportu,
- opakowania profilowane,
- palety z tektury (do towarów lekkich),
- płyty kartonowo-gipsowe,
- tekturowe kątowniki na meble (ochrona brzegów mebli na czas transportu),
- kaczki i baseny jednorazowego użytku dla szpitali,
- tapety,

b) „Zbieranie zużytych baterii” – projekt promujący zbiórkę baterii w powiecie Limanowskim przy współpracy Organizacji Odzysku REBA w Warszawie od 2007 r. – 2012 r.

Odpady niebezpieczne w formie zużytych baterii powstają w głównej mierze w gospodarstwach domowych. Baterie i akumulatory małowoltowe używane są także w budownictwie, energetyce, handlu, łączności, usługach serwisowych, w służbie zdrowia, jak również w szkolnictwie oraz w innych instytucjach.

Zużyte baterie, są odpadem niebezpiecznym. Po korozji obudowy wyzwalamy się z nich metale ciężkie oraz substancje toksyczne.

Przeciętnie w jednej tonie zużytych baterii spotkamy:

- dwutlenek manganu 270,0 kg;
- żelazo 210,0 kg;
- cynk 160,0 kg;
- grafit 60,0 kg;

- chlorek amonowy 35,0 kg;
- miedź 20,0 kg;
- wodorotlenek potasu 10,0 kg;
- rtęć (tlenek rtęci) 3,0 kg;
- kilka kilogramów niklu i litu;
- kadm 0,5 kg;
- srebro (tlenek srebra) 0,3 kg;
- niewielkie ilości kobaltu.

Oprócz tego baterie zawierają smołę, szkło, krzemionkę, papier i folię a nawet wodór. Zagrożenia zdrowotne istnieją przede wszystkim ze strony toksycznego działania metali ciężkich (ołowiu, kadmu i rtęci) ale również używane kwasy bądź zasady tworzące elektrolit mają właściwości żrące i korozyjne. Szkodzić mogą pozostałe związki o ile dostaną się do środowiska i naszych organizmów w większych stężeniach.

Jedna bateria typu „paluszek” zanieczyszcza trwale 1 metr sześcienny ziemi. Jedna bateria zegarkowa zawierająca srebro skutecznie skaża od 5000 do 50 000 litrów wody. Jedna bateria w kompostowni powoduje zatrucie całej partii kompostu.

Biorąc pod uwagę zapisy w Programie Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego szczególnie wysoki jest poziom rozproszenia miejsc powstawania odpadów, trudny do kontroli i właściwego gromadzenia odpadów oraz ich przetwarzania. Praktyką powszechnie stosowaną jest przenikanie odpadowych baterii i akumulatorów, szczególnie małogabarytowych, do strumienia odpadów komunalnych i w rezultacie deponowanie ich na składowiskach komunalnych. Odpadowe baterie i akumulatory posiadają dużą wartość surowcową. Poddane procesom odzysku stanowią znaczne zasoby ochraniające naturalne złoża surowcowe.

W powiecie limanowskim 90% ilości zużytych akumulatorów powstaje w sektorze transportowym, zarówno podmiotów gospodarczych jak i indywidualnych użytkowników. Ze względu na fakt bardzo dużego rozproszenia miejsc powstawania zużytych akumulatorów i baterii najbardziej istotnym czynnikiem determinującym gospodarkę tymi odpadami jest ich odzysk z rynku. Aktualnie zbieranie baterii pierwotnych i wtórnych funkcjonuje w kraju bardzo słabo, właściwie w sposób incydentalny (szkoły, gminy). Dlatego należy przeprowadzić:

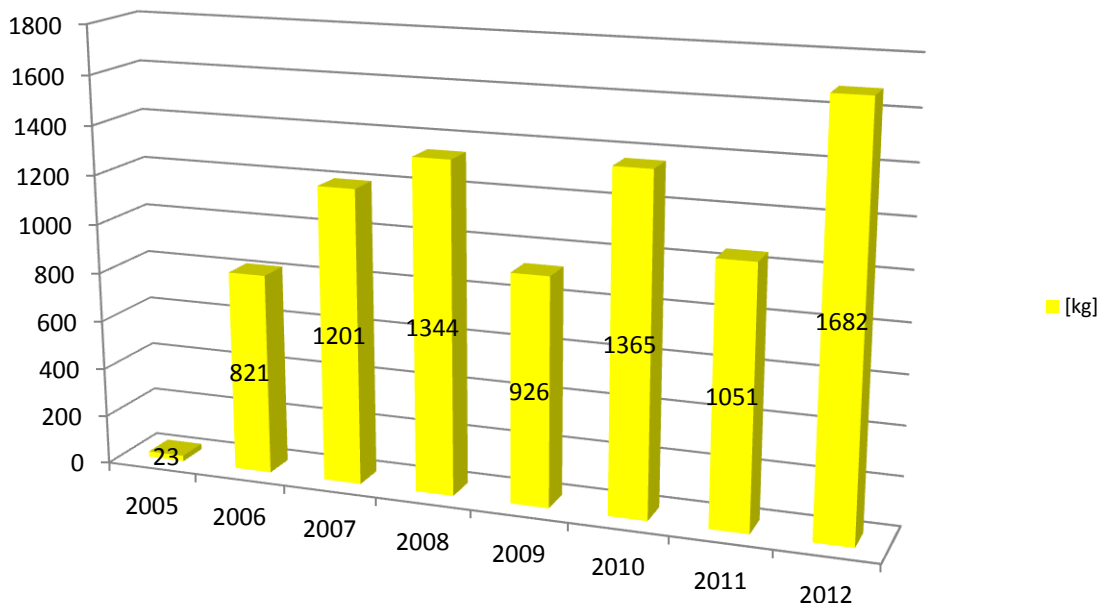
- poprawę organizacji zbiórki akumulatorów i baterii z rozproszonych miejsc powstawania – informowanie o punktach przyjmujących zużyte akumulatory i baterie,
- uświadomienie mieszkańcom powiatu sposobów prawidłowego postępowania z odpadowymi bateriami i akumulatorami.

Zbiórka odpadów niebezpiecznych w formie zużytych baterii od mieszkańców regionu oraz z sektora małych i średnich przedsiębiorstw będzie kontynuowana i rozszerzana w wytypowanych placówkach tj.:

- Szkoły – zbiórka zużytych baterii,
- Sklepy ze sprzętem elektrotechnicznym - zbiórka zużytych baterii i akumulatorów.

W 2007 roku utworzono 13 punktów zbiórkowych w urzędach miast, gmin i w starostwie powiatowym.

Zbiórka i wywóz baterii z Powiatu Limanowskiego

W 2009 roku Powiatowe Centrum Ekologiczne poszerzyło tę działalność poprzez zwiększenie liczby stałych punktów zbiórki zużytych baterii z 13 punktów utworzonych w 2007 roku powstały dodatkowo 33 punkty w szkołach oraz 18 punktów w sklepach. W ustawie o bateriach i akumulatorach z dnia 24 kwietnia 2009 r. (Dz.U. Nr 79, poz. 666) możemy przeczytać:

Art. 48. [Obowiązki sprzedawcy detalicznego]

Sprzedawca detaliczny baterii przenośnych lub akumulatorów przenośnych, którego powierzchnia sprzedaży w rozumieniu art. 2 pkt 19 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.^[6]) przekracza 25 m², jest obowiązany do:

- 1) przyjęcia selektywnie zebranych zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych od użytkownika końcowego przez udostępnienie pojemnika na zużyte baterie przenośne i zużyte akumulatory przenośne, bez możliwości żądania od niego zapłaty za ich przyjęcie;*
- 2) przekazania zużytych baterii i zużytych akumulatorów, o których mowa w pkt 1, sprzedawcy hurtowemu lub zbierającemu zużyte baterie lub zużyte akumulatory.*

Art. 49. [Obowiązki sprzedawcy hurtowego]

Sprzedawca hurtowy baterii przenośnych lub akumulatorów przenośnych jest obowiązany do:

- 1) przyjęcia zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych od użytkownika końcowego oraz od sprzedawcy detalicznego, któremu przekazał baterie przenośne lub akumulatory przenośne, bez możliwości żądania od niego zapłaty za ich przyjęcie;*
- 2) przekazania zużytych baterii i zużytych akumulatorów, o których mowa w pkt 1, zbierającemu zużyte baterie lub zużyte akumulatory.*

Wychodząc naprzeciw tej ustawie, oraz chcąc być przykładowym powiatem chroniącym środowisko zaproponowaliśmy utworzenie dodatkowych punktów zbiórki baterii w sklepach detalicznych na terenie powiatu limanowskiego zanim jeszcze taki obowiązek nałożyła ustawa.

Pojemniki te będą dostarczane i opróżniane przez REBA. Oddając pełne baterii pojemniki Rebie będziemy mieć pewność, że zostaną one poddane recyklingowi, który polega na poddaniu ich odpowiedniej obróbce pozwalającej na prawie całkowity odzysk zawartych w nich związków. Tym sposobem

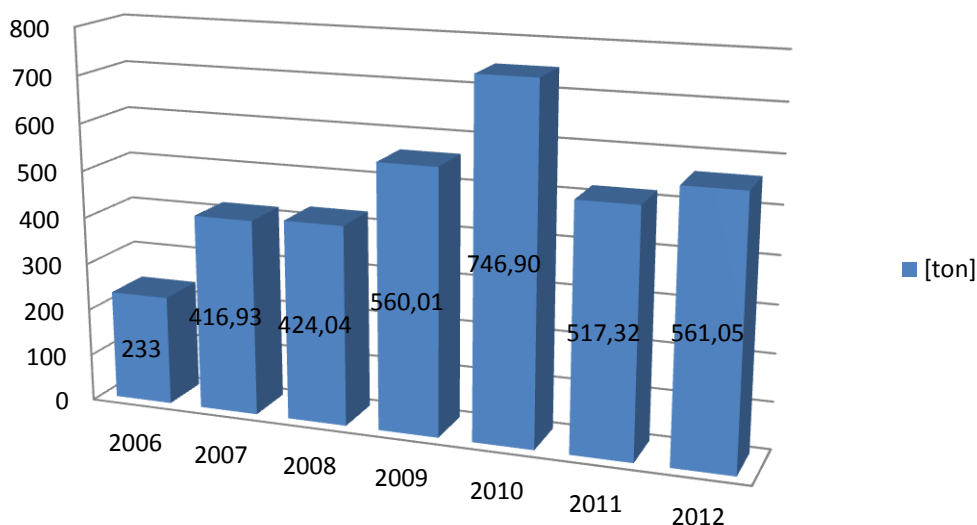
zmniejszy się masa odpadów niesegregowanych i zawierających odpady niebezpieczne. W konsekwencji obniży to koszt usuwania odpadów komunalnych, a także zmniejszy ich negatywny wpływ na środowisko. Rola Reby polega na dostarczeniu pojemników na zużyte baterie, ich bezpłatnego odbioru, oraz dostarczaniu materiałów edukacyjnych w tym zakresie.

W 2013 roku PCE będzie kontynuowało zbiórkę baterii, oraz zachęcało szkoły do czynnego brania udziału w akcji.

c) Powiatowy Program Usuwania Azbestu od 2006 r. - 2012 r.

Realizacja programu od 2006 r. polega na usuwaniu odpadów zawierających azbest z terenu powiatu limanowskiego przy finansowym środków finansowych Pwoatu Limanowskiego. Program przewiduje możliwość uzyskania przez każdą z gmin powiatu dotacji na pokrycie 40 % kosztów transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierającym azbest. Zgodnie z regulaminem programu, gminy zainteresowane uzyskaniem pomocy finansowej występują z wnioskami o jej udzielenie do Starostwa Powiatowego w Limanowej. Po weryfikacji i zaakceptowaniu wniosków przez Zarząd Powiatu zawierane są umowy dotacji, po podpisaniu których gminy mogły przystępować do realizacji zadań objętych dofinansowaniem.

Zbiórka i wywóz azbestu z Powiatu Limanowskiego

Usuwanie odpadów zawierających azbest wykonywane było przez wyspecjalizowane firmy posiadające odpowiednie zezwolenia na świadczenie tego rodzaju usług. Wszystkie odpady zawierające azbest wywiezione z obszaru powiatu w ramach programu zostały zdeponowane na składowisku odpadów przemysłowych „Za rzeka Biała” w Tarnowie. Prace związane z usuwaniem i utylizacją odpadów zawierających azbest zostały wykonane zgodnie z obowiązującymi przepisami, co zostało potwierdzone oświadczeniami wykonawców robót oraz kartami przekazania odpadów wg poniższej tabeli:

Rok	Ilość gmin	Ilość wywiezionego azbestu	Koszt wywozu [tys. zł]	Kwota dotacji [tys. zł]
2006	8	233	88,7	29,9
2007	9	417	150,8	65,5
2008	10	424	153,7	49,3
2009	10	560	204,4	70,0
2010	10	747	278,8	92,0
2011	6	517	144,7	61,9
2012	8	561	172,9	50,5
Łącznie		3459	1193,8	419,1

Łącznie w latach 2006 – 2010 z terenu powiatu wywiezionych zostało ponad 2381 Mg odpadów zawierających azbest za kwotę 876,4 tys. zł.

W 2011 roku w programie usuwania azbestu wzięły udział gminy: Kamienica, Limanowa, Słopnice, Tymbark oraz miasta: Limanowa i Mszana Dolna. Powiat dofinansował wywóz 517,32 ton azbestu w kwocie 61 851,68 zł.

W 2013 r. Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa będzie kontynuował projekt wraz z gminami. W tym celu w budżecie powiatu zabezpieczono kwotę 50 tys. zł.

d) „Zbieraj puszki” – projekt promujący zbieranie puszek aluminiowych przy współpracy z Recal.

W 2005, 2007 i 2008 Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa organizował konkursy w zbieraniu puszek aluminiowych. W 2012 roku chcemy na nowo rozpropagować zbieranie tego cennego surowca, który w 100 % podlega odzyskowi i można go prowadzić w nieskończoność, nie powodując utraty jakości metalu. W związku z tym będzie zorganizowane szkolenie dla nauczycieli oraz rozdane materiały edukacyjne we współpracy z Fundacją Recal w Warszawie.

Konsumenci w Polsce, podobnie jak na całym świecie, coraz chętniej sięgają po napoje w puszkach. Wynika to z zalet puszki: jest atrakcyjna wizualnie, lekka, nie tłukąca, a ponadto pozwala szybko schłodzić znajdujący się w niej napój. Światowe zużycie puszek do napojów kształtuje się dziś na poziomie ponad 220 miliardów sztuk rocznie. Z tego 81% stanowią puszki wykonane w całości z aluminium. Na krajowym rynku zdecydowana większość wśród puszek (blisko 90%) stanowią półlitrowe puszki na piwo oraz puszki wykonane z aluminium (około 95%).

Od początku produkcji puszek do napojów w Polsce oraz działalności Fundacji RECAL, widoczny jest systematyczny wzrost poziomu odzysku złomu puszkowego. To wynik wspierany działalnością informacyjną Fundacji. Krokiem w stronę jeszcze szybszego rozwoju rynku było założenie dwóch organizacji odzysku „Koba” i „Recan” przez krajowych producentów puszek napojowych. Poziom recyklingu puszek napojowych w Polsce przekroczył w 2007 roku średnią europejską wartość tego wskaźnika. W 2010 roku w Polsce poddanych recyklingowi zostało 72,5% aluminiowych puszek, spośród wprowadzonych na rynek. Jesteśmy więc krajem, który poradził sobie z efektywnym wdrożeniem odzysku puszek po napojach.

Korzyści płynące z recyklingu aluminiowych puszek po napojach:

Zasoby naturalne: użycie 1 tony aluminium z odzysku pozwala oszczędzić 4 tony boksytów i 700 kg ropy naftowej.

Energia: odzyskując aluminium ze złomu oszczędzamy 95% energii potrzebnej na wyprodukowanie aluminium z rudy.

Ochrona środowiska: recykling aluminium umożliwia obniżenie zanieczyszczenia powietrza o 95% oraz wody o 97% w porównaniu z produkcją aluminium z rudy. Recykling to także zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 95%. Odzyskując puszki aluminiowe zmniejszamy ilość odpadów w naszym otoczeniu i na wysypiskach.

Pieniądże: za kilogram puszek (67 puszek 0,33l lub 53 puszki 0,5l) każdy może uzyskać w skupie około 3 zł.

Ekonomia: recykling aluminium zwiększa niezależność surowcową kraju, tworzy dodatkowe miejsca pracy w skupie i przetwórstwie, generuje kolejne dochody.

Koszty produkcji: produkcja wtórnego aluminium kosztuje o 60% mniej niż produkcja aluminium z boksytów.

3. Wydanie ulotki „Oszczędzaj wodę”

Jednym z najważniejszych elementów informacyjno-edukacyjnych jest przepływ i dostęp do informacji. Temu mają służyć publikacje w wersji papierowej i elektronicznej. Powiat Limanowski w 2007 roku wydał ulotkę m. in. dotyczącą „oszczędzania wody”. Nakład rozszedł się błyskawicznie. Dlatego w 2013 roku Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa chce wznowić tą ulotkę.

Planowane publikacje:

- ulotka o wymiarach 29x20 cm składana na 3 części zawierać będzie zagadnienia dotyczące oszczędnego gospodarowania wodą – papier 170g, kreda, nadruk pełnokolorowy, 2 strony, nakład 3 000 szt. Koszt ok. 1 000 zł,

4. „Święto drzewa” XI edycja – kontynuacja projektu promujący zieleni wysoką

Święto Drzewa jest programem edukacji ekologicznej, którego prekursorem od 2003 (w powiecie od 2005 r.) roku Polsce jest Klub Gaja w Wilkowicach. Jest to ogólnopolska i międzynarodowa akcja sadzenia drzew co roku 10 października oraz towarzyszący jej program edukacji ekologicznej. Opiera się on na lokalnej aktywności, w szczególności

młodzieży, przy udziale przedstawicieli różnych instytucji, lokalnych społeczności, samorządów, biznesu i organizacji pozarządowych.

Celem programu Święto Drzewa jest zainspirowanie dzieci, młodzieży, nauczycieli i wszystkich uczestników do podejmowania lokalnych działań proekologicznych dotyczących sadzenia i ochrony drzew. Lasy Państwowe, które są partnerem programu, udostępniają sadzonki drzew uczestnikom oraz służą pomocą swoich specjalistów.

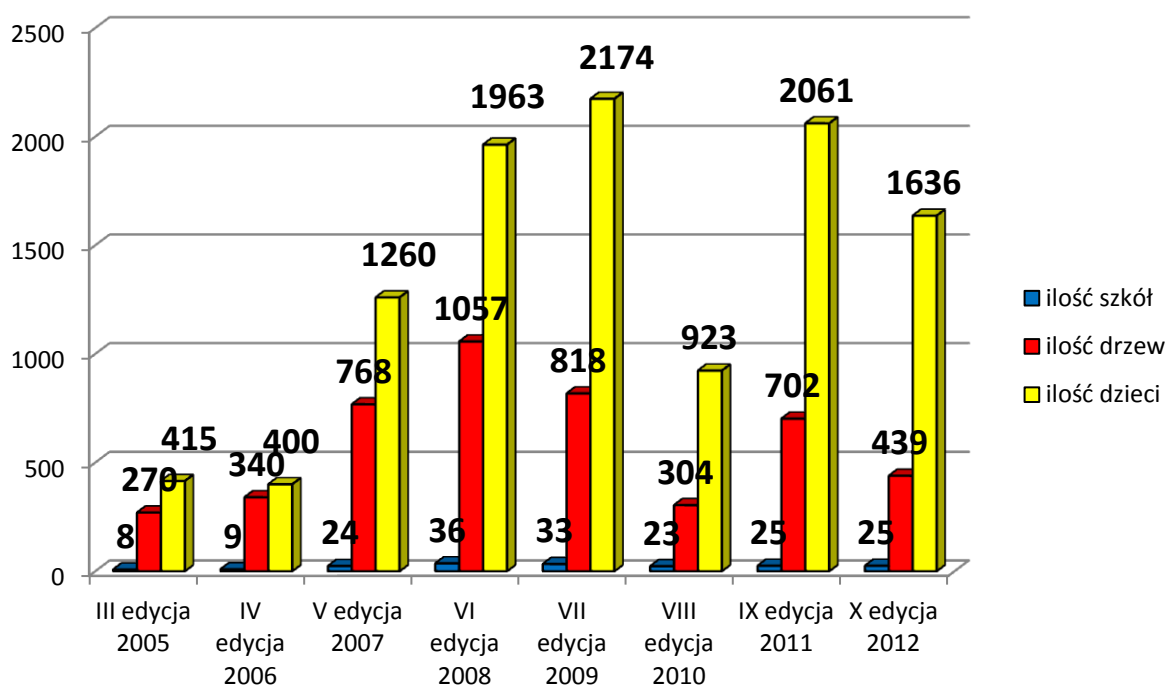
Powiatowe Centrum Ekologiczne, po raz ósmy będzie brało udział w tym święcie.

Projekt ten w naszym powiecie osiągnął wielki sukces czego dowodem jest dwa razy z rzędu otrzymana ogólnopolska nagroda **Czarodziejskiego drzewa** wręczana w Warszawie podczas uroczystych inauguracji „Święta drzewa”. W ramach tego święta od 2005 roku dzięki Starostwu Powiatowemu w Limanowej posadzono już ponad 4 tys. drzew. W obchodach Święta drzewa w Warszawie wziął także udział Franciszek Dziejna, Wicestarosta Limanowski, który w imieniu Jana Puchały, Starosty Limanowskiego odebrał „nagrodę specjalną Złotego Czarodziejskiego Drzewa 2011” za konsekwentną i wieloletnią realizację programu „Święto Drzewa” w Powiecie Limanowskim.

W 2013 roku odbędzie się już XI edycja „Święta Drzewa”, która objęta jest Patronatem Ministra Środowiska, Prezydenta m.st. Warszawy i bierze udział w Kampanii Miliarda Drzewa - Programu ds. Ochrony Środowiska ONZ.

Na tą okazję zostanie zorganizowana w Starostwie, we wrześniu konferencja dla nauczycieli ze szkół powiatu limanowskiego z zaproszonymi gośćmi z Nadleśnictwa Limanowa, Stary Sącz oraz z Gorczańskiego Parku Narodowego.

Podczas sadzenia drzew w placówkach szkolnych prowadzone będą zajęcia przez doświadczonych edukatorów Klubu Gaja, pracowników Nadleśnictwa Limanowa, Stary Sącz, GPN-u oraz Starostwa Powiatowego. Celem edukacyjnym tych zajęć jest zainspirowanie dzieci i młodzieży do lokalnych działań proekologicznych w tym sadzenia i ochrony drzew. Tematem jest rola drzew w przyrodzie, życiu mieszkańców, zapobieganiu zmianą klimatu czy zapobieganiu powodziom.

Etapy działania:

ETAP I

Pierwszym etapem będzie konferencja zorganizowana we wrześniu 2012 r. w Starostwie Powiatowym w Limanowej, w której udział wezmą nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, jak również zaproszeni zostaną przedstawiciele, Nadleśnictw Limanowa i Stary Sącz, Gorczańskiego Parku Narodowego. Celem konferencji będzie wzajemna wymiana danych teleadresowych oraz wstępne ustalenia grafików wyjazdów leśniczych, pracowników starostwa oraz prywatnych szkółkarzy do najbliższych szkół. Odbędzie się wstępna rezerwacja materiału szkółkarskiego oraz przedstawienie możliwych scenariuszy. Na spotkanie będą zaproszeni, nauczyciele, którzy podzielą się swoimi doświadczeniami z poprzednich edycji. Zostaną przedstawione najlepsze scenariusze przeprowadzenia tego święta w szkołach

ETAP II

Na podstawie odesłanych kart zgłoszeniowych do października 2012 r. powstanie grafik wyjazdów do szkół na podstawie którego będzie zamówiony przez starostwo materiał sadzeniowy.

ETAP III

Obchody „Święta drzewa” ze względu na duże rozmiary imprezy przeprowadzone będą od 10 do 26 października 2013 r. Pracownicy starostwa, nadleśnictw i GPN-u na podstawie grafiku będą rozwozić materiał sadzeniowy oraz przeprowadzać prelekcje w szkołach, zgodnie ze scenariuszem sporządzonym przez nauczycieli i opiekunów dzieci i młodzieży szkolnej.

ETAP IV

Ostatni etap będzie służył do zebrania materiału zdjęciowego, oraz raportu jak przebiegała akcja. Wszystkie spotkania oraz czynności wykonywane przez szkoły będą zawarte w sprawozdaniu, które znajdują się na stronie internetowej powiatu.

TERMINARZ

wrzesień 2013r. konferencja „*Święto drzewa*” z udziałem nauczycieli szkół Powiatu Limanowskiego, przedstawicielami Nadleśnictwa Limanowa i Stary Sącz oraz GPN-u.

10-26.10.2013 r. Termin przeprowadzenia „*Święto drzewa*”

30.10.2013 r. Termin nadsyłania raportów w projekcie „*Święto drzewa*”

5. „Sprzątanie świata”

Sprzątanie

świata

„Sprzątanie świata” jest częścią międzynarodowego ruchu na rzecz ochrony środowiska **Clean up the World** wywodzącego się z Australii. W ruchu tym uczestniczy blisko 40 mln. wolontariuszy na całym świecie. Do Polski ideę „sprzątania świata” sprowadziła Mira Stanisławska-Meysztowicz, założycielka oraz prezes Fundacji Nasza Ziemia i Fundacji „Sprzątanie Świata-Polska”.

Od 1994 roku, w każdy **trzeci weekend września** wraz z milionami wolontariuszy; młodzieżą, dorosłymi, wszystkimi, którym zależy na ochronie środowiska wyruszamy do lasów, na pobocza dróg, do parków i

sprzątamy. To nasza **wspólna lekcja ekologii.**

Sprzątanie świata, to nie tylko akcje likwidacji dzikich wysypisk śmieci. "Sprzątaniom" towarzyszy cała gama innych działań: segregowanie zebranych odpadów, zakładanie zieleńców, sadzenie drzew, krzewów i kwiatów. Organizowane są konkursy (plastyczne, piosenki), wystawy, festyny, koncerty, zabawy, ogniska, rajdy (piesze, rowerowe) itp. „Sprzątanie” angażuje i integruje społeczności lokalne. W roku 2013

W latach 2000 - 2005 Powiat Limanowski Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa prowadził akcję sprzątania świata. Zakupiono wówczas za kwotę 30 tys. zł:

- **51 tys. szt. worków** na odpady
- **65 tys. par rękawic**

Na 20 obchody „Sprzątania” Powiat zamierza ponownie się włączyć w jego organizację, merytoryczne wsparcie zapewni Fundacja Nasza Ziemia:

- Rejestracja w Sprzątaniu Świata: <http://sprzatanie.naszaziemia.pl/v2/register/new>
- Blogi o Sprzątaniu Świata: http://sprzatanie.naszaziemia.pl/v2/page/2010_sprzatanie/blogi
- Porady jak zacząć przygotowania do działań: http://sprzatanie.naszaziemia.pl/v2/page/2010_jak_zorganizowac

Etapy działania:

- I. marzec:** Informacja dla nauczycieli na konferencji podczas spotkania w marcu. Przedstawienie zarysu, planu działania
- II. czerwiec:** Zakup worków na odpady z podziałem na frakcje, oraz zakup rękawic ochronnych
- III. wrzesień:** Spotkanie z nauczycielami, rozdanie materiałów edukacyjnych i informacyjnych. Przeprowadzenie akcji w placówkach szkolnych oraz gminach i powiecie. Poinformowanie mediów. Przygotowanie sprawozdania z przebiegu.

Planując akcję należy uwzględnić m. in.:

- bezpieczeństwo uczestników akcji
- warunki lokalne i teren objęty zasięgiem akcji,
- potencjalną liczbę uczestników (oraz liczbę osób koordynujących ich prace),
- materiały niezbędne do przeprowadzenia akcji (worki, rękawice)
- potencjalną ilość śmieci i odpadów, które trzeba będzie wywieźć na składowisko lub oddać do recyklingu,
- współpracę z lokalnymi władzami,
- współpracę z firmami zajmującymi się wywozem i utylizacją odpadów,
- sposób rejestracji uczestników,
- źródła finansowania akcji,
- współpracę z mediami oraz zapewnienie niezbędnego sprzętu i materiałów do popularyzowania akcji,
- harmonogram akcji,
- opracowanie sprawozdania końcowego.

Co robimy?

Po pierwsze: monitorujemy i uczymy, jeśli trzeba i można: sprzątamy. W tym przypadku powinniśmy wybrać tyle miejsc, aby móc skutecznie koordynować wszystkie działania. Trzeba przy tym wziąć pod uwagę: stopień zanieczyszczenia danego obszaru, rodzaje zanieczyszczenia - należy unikać miejsc skażonych!, dostępność danego obszaru dla samochodów (wywóz śmieci, służby ratownicze).

Wywóz i utylizacja śmieci

Organizator powinien zwrócić się do firm zajmujących się wywozem i utylizacją śmieci. Do zadań firm oczyszczania należeć będzie zapewnienie wystarczającej ilości specjalistycznego transportu, wywiezienie śmieci z miejsc akcji na wyznaczone składowiska, tam, gdzie istnieje taka możliwość - dostarczenie pojemników na poszczególne rodzaje odpadów segregowanych (papier, szkło, puszki, plastik, itp.), wywiezienie posegregowanych odpadów do miejsc ich

ponownego przerobu (recykling). Śmieci zebrane w czasie akcji nie mogą zalegać w miejscu zbiórki po zakończeniu akcji. Stermi gnijących odpadów stanowi zaprzeczenie idei akcji i może mieć niekorzystne skutki dla otoczenia.

Koszt ok. 1 000 zł,

6. Współorganizacja konkursu selektywnej zbiórki odpadów „Młodzież daje przykład”

W związku z 20.leciem obchodów akcji „Sprzątania Świata”, które w tym roku związane głównie jest ze zbiórką elektroodpadów Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Limanowej włącza się również we współorganizację konkursu „Młodzież daje przykład”.

Celem konkursu jest upowszechnienie wśród dzieci ze szkół podstawowych i młodzieży z gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych na terenie Powiatu Limanowskiego, postaw ekologicznych poprzez uświadomienie konieczności i słuszności

selektywnego zbierania odpadów komunalnych powstających w gospodarstwach domowych oraz poddawania surowców wtórnych odzyskowi głównie elektroodpadów.

Konkurs skierowany jest do dzieci i młodzieży z terenu powiatu limanowskiego. Zadaniem uczestników jest zbieranie i oddawanie do utylizacji do „Łomzik – Firmy” zużytego sprzętu elektryczno elektroniczny (ZSEE) jak również surowców wtórnych takich jak: makulatura, puszki aluminiowe, butelki plastikowe typu pet, nakrętki butelek plastikowych, zużyte baterie.

Organizatorem konkursu jest Firma Łomzik. Jako pomoc w organizacji konkursu oferujemy:

1. Możliwość ogłoszenia konkursu podczas konferencji z nauczycielami szkół powiatu limanowskiego 19 marca 2013,
2. Udostępnienie głównej sali konferencyjnej na okazję uroczystego zakończenia konkursu i wręczenia nagród,
3. Patronat Starosty Limanowskiego po złożeniu odpowiedniego formularza do Wydziału Organizacyjnego i wyrażeniu zgody Pana Starosty,

III. SPOSÓB REALIZACJI

1. Strona internetowa i tablica informacyjna

- www.powiat.limanowa.pl e-mail: pce@powiat.limanowa.pl
- strona internetowa obejmuje informacje na temat stanu środowiska i ochrony przyrody na terenie Powiatu Limanowskiego,
- bieżące sprawy Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa związane z ochroną przyrody i środowiska naturalnego,
- informacje dotyczące planowanych przedsięwzięć oraz prowadzonych akcji przez Starostwo Powiatowe w Limanowej,
- linki Ekologicznych organizacji ekologicznych zaprzyjaźnionych z PCE,
- artykuły publikowane w prasie,
- aktualne informacje na temat organizowanych konferencji, prelekcji i warsztatów ekologicznych oraz sprawozdania z ich przeprowadzenia;
- zawiera aktualny program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami oraz wszelkie inne dostępne aktualnie programy związane z ochroną środowiska, przyrody oraz ekologii.

Fot. Strona internetowa Powiatowego Centrum Ekologicznego ramach strony Starostwa Powiatowego w Limanowej.

2. Współpraca z wybranymi ekologicznymi organizacjami pozarządowymi

Do realizacji zadań zawartych w Programie potrzebna jest pomoc merytoryczna oraz zaangażowanie pozarządowych organizacji ekologicznych oraz stowarzyszeń zajmujących się problematyką segregacji odpadów, recyklingiem oraz ekologią. Bardzo ważnym jest tu również aspekt ekonomiczny, gdyż Powiat nie posiada tak wielkich nakładów finansowych na cele związane z ochroną środowiska, zadaniem tego programu wraz z zaproszeniem do udziału wymienionych organizacji jest skorzystanie z ich ofert dostarczenia ulotek, plakatów promujących segregację odpadów, udział w warsztatach i szkoleniach. Jednocześnie do poniższych organizacji PCE wystąpi z propozycją współpracy na rok 2012:

Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych w Krakowie
www.fwie.eco.pl

Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych

Fundacja współpracuje przede wszystkim ze społecznościami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, ale również z uczelniami i przemysłem, który dba o środowisko.

Fundacja istnieje po to, aby:

- identyfikować problemy związane ze szkodliwym wpływem człowieka na środowisko,
- szukać środków potrzebnych do rozwiązania zidentyfikowanych problemów,
- dobrze organizować pracę (przygotowywać projekty i zarządzać ludźmi),
- wspierać wprowadzanie najlepszych rozwiązań zarówno w skali Małopolski jak i skali ogólnopolskiej,
- w miarę możliwości pomóc osobom i instytucjom poprzez dofinansowanie działalności.

Klub Gaja w Wilkowicach

www.klubgaja.pl

KLUB GAJA

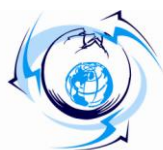
„Klub Gaja” stowarzysza osoby działające na rzecz obrony środowiska naturalnego i rozwoju kultury na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i zagranicą, a siedzibą jest miejscowość Wilkowice.

Zadaniem stowarzyszenia jest:

- zachowanie i wzbogacenie środowiska naturalnego,
- rozwijanie i wspieranie działań kulturowych i środowiskowych młodzieży,
- działalność w zakresie praw człowieka i obywatela.

Forum Opakowań Szklanych w Warszawie

www.fos.pl

STOWARZYSZENIE FORUM OPAKOWAŃ SZKLANYCH

Stowarzyszenie „Forum Opakowań Szklanych” (FOS) zrzesza kadre kierowniczą przedsiębiorstw przemysłu opakowań szklanych i przedsiębiorstw oraz organizacji z nimi współpracujących, działających w zakresie recyklingu szkła, w tym również zagranicznych, oraz jako członków wspierających osoby prawne - przedsiębiorstwa branży szklarskiej.

Zadaniem stowarzyszenia jest:

- promocja opakowań szklanych jako najbardziej przyjaznych dla środowiska naturalnego,
- prowadzenie współpracy i reprezentowanie członków wobec krajowych i zagranicznych stowarzyszeń i organizacji działających w przemyśle opakowań,
- rozwijanie ogólnopolskiego systemu recyklingu,
- reprezentowanie interesów producentów opakowań szklanych na forum gospodarczym i politycznym,
- propagowanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska.

Recal w Warszawie

www.recal.org.pl

Fundacja na Rzecz Odzysku Aluminiowych Puszek po Napojach RECAL działa w Polsce od 1995 r. Powstała z inicjatywy producentów puszek do napojów: Continental Can Polska Sp. z o.o. (obecnie Ball Packaging Europe Radomsko Sp. z o.o.) i PLM AB Malmö ze Szwecji (obecnie Rexam) oraz pięciu producentów aluminium.

Zadaniem stowarzyszenia jest:

- popieranie i promocja na terenie Polski wszelkiego rodzaju działalności mającej na celu odzyskiwanie i ponowne przetwarzanie aluminiowych puszek po napojach,
- upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy na temat możliwości odzyskiwania i ponownego przetwarzania aluminiowych puszek po napojach oraz płynących z tego korzyści ekologicznych i ekonomicznych,
- upowszechnianie najnowszych technik odzysku aluminiowych puszek po napojach i technologii ich przetwórstwa,
- reprezentowanie interesów producentów aluminiowych puszek do napojów przy pracach nad tworzeniem aktów normatywnych mających regulować problematykę produkcji, odzysku oraz ponownego przerobu surowców wtórnych.

Reba w Warszawie

www.reba.com.pl

REBA Organizacja Odzysku S.A.

Reba Organizacja Odzysku S.A. jest spółka wyspecjalizowaną w tworzeniu systemu zbiórki i odzysku baterii oraz akumulatorów małogabarytowych, została założona przez pięciu największych producentów baterii obecnych na polskim rynku.

Głównym celem spółki jest doprowadzenie do stworzenia systemu zbiórki baterii o zasięgu ogólnopolskim i wysokiej efektywności. System ten powinien umożliwić przedsiębiorcom i organizacji odzysku REBA poddawanie odzyskowi - w kolejnych latach - ilości baterii, w możliwie niewielkim stopniu odbiegających od wskaźników ustalonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 24 maja 2005r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych [Dz.U. Nr. 103, poz 872].

Towarzystwo na Rzecz Ziemi

www.tnz.most.org.pl

**TOWARZYSTWO
NA RZECZ ZIEMI**

Towarzystwo na rzecz Ziemi (TnZ) jest ogólnopolską organizacją działającą na rzecz zachowania, ochraniań i odtwarzania dziedzictwa przyrodniczego oraz ochrony zdrowia i życia ludzi przed szkodliwym oddziaływaniem zanieczyszczeń. Stowarzyszenie działa również na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju demokracji lokalnej i umocnienia pokoju oraz upodmiotowienia społeczeństwa. Organizacja powstała w 1989 roku jako nieformalna grupa Federacji Zielonych-Oświęcim. W 1994 roku grupa została zarejestrowana i do 1997 roku jej działalność koncentrowała się przede wszystkim na rozwiązywaniu problemów ochrony środowiska w skali lokalnej. Począwszy od 1997 roku, pod obowiązującą do chwili obecnej nazwą, prowadzi działania na terenie całego kraju.

Ponadto PCE pozyskuje wiele bezpłatnych folderów szkoleniowych, ulotek, płyt CD, poradników od innych stowarzyszeń i organizacji celem umożliwienia mieszkańcom dostępu do informacji. Ulotki i publikacje te w większości zostały dofinansowane z narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska dlatego też w formie bezpłatnej mogą zostać rozprowadzone w Powiecie Limanowskim. PCE stale również współpracuje z Nadleśnictwem Limanowa, Nadleśnictwem Stary Sącz, Gorczańskim Parkiem Narodowym, Polskim Związkiem Wędkarskim i Polskim Związkiem Łowieckim.

Fundacja Nasza Ziemia

www.naszaziemia.pl

Fundacja Nasza Ziemia jest ekologiczną organizacją pozarządową, założoną w 1994 w Warszawie. Od 2005 roku współpracuje poprzez Powiatowe Centrum Ekologiczne z powiatem limanowskim prowadząc co roku różne kampanie edukacji ekologicznej.

Fundacja realizuje również autorskie projekty ochrony środowiska we współpracy z przedsiębiorcami, m.in. takimi jak: Żywiec Zdrój S.A., Vattenfall, Metsa Tissue, Procter&Gamble, Coca Cola, Ricoh, Carrefour oraz wieloma innymi. Współpracuje z organizacjami ekologicznymi na Ukrainie, Białorusi, Rosji i Litwie, wspierając rozwój ruchu Clean up the World w tych państwach.

Profesjonalizm i działania Fundacji Nasza Ziemia zostały docenione i nagrodzone m.in.:

- w roku 1996 - wyróżnieniem „Złoty Liść” Ministerstwa Środowiska,
- w 1997 - Henry Ford European Conservation Award,
- w 2002 - wyróżnieniem „Pro Publico Bono” dla najlepszych inicjatyw obywatelskich,
- w roku 2006 główną nagrodą w ogólnopolskim plebiscycie na najlepszą organizację promującą recykling w latach 2001-05 oraz
- w 2010 roku Fundacja otrzymała wyróżnienie w Konkursie Ministerstwa Środowiska „Nietypowa lekcja bioróżnorodności” oraz została wpisana na listę Miejsc Odkrywania Talentów (inicjatywa Ministra Edukacji Narodowej).

3. Współpraca ze szkołami powiatu limanowskiego

Edukacja ekologiczna społeczeństwa w Powiecie Limanowskim skierowana jest do wszystkich szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w powiecie limanowskim. Faktycznie, partnerem w edukacji jest dyrekcja tych jednostek, nauczyciele biologii i przedmiotów przyrodniczych, bowiem dzieci i młodzież są głównymi odbiorcami.

Na tym polu współpraca ze strony szkół polega na pomocy w organizacji prelekcji, udostępnianiu sali do ich przeprowadzania w ramach zajęć lekcyjnych lub pozalekcyjnych. Nauczyciele orientujący się najlepiej w potrzebach i lukach edukacyjnych uczniów winni wychodzić z propozycjami do Powiatowego Centrum Ekologicznego. Współpracujemy stale z około 50 szkołami powiatu limanowskiego.

4. Prelekcje z młodzieżą

Edukację ekologiczną i nawyki związane z ochroną środowiska i segregacją odpadami powinno zaczynać się kształtować już u dzieci w wieku szkolnym. Temu celowi mają służyć wykłady w szkołach średnich. Prelekcje w szkołach prowadzone są przez pracowników Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa. Polegać mają na przedstawieniu m. in. prezentacji multimedialnych, pokazów slajdów, przeźroczy oraz foliogramów i kaset video związanych z ochroną środowiska, przyrody. będą tu wykorzystane projekty, „Święto drzewa”, „Dzień Ziemi”, „Sprzątanie Świata” i inne.

Prelekcje te polegać będą przede wszystkim na:

- gry i zabawy dydaktyczne,
- warsztaty ekologiczne,
- rozpoznawanie drzew i roślin w plenerze,
- pogadanki,
- prezentacje filmów, zdjęć i eksponatów,
- wycieczki naukowe i krajoznawcze,
- wycieczki ścieżkami dydaktycznymi,
- prezentacje multimedialne,

- prezentacje foliogramów, przeźroczy, slajdów,
- pokazy badania jakości wody i zanieczyszczenia gleb.

5. Udostępnianie materiałów edukacyjnych

Wypożyczanie materiałów dydaktycznych szkołom oraz zainteresowanym instytucjom to przede wszystkim jedna z najważniejszych założeń oprócz informacji. PCE posiada w tym celu biblioteczkę edukacyjną w skład której wchodzi:

Wiąże się to z zakupem:

- filmy wideo,
- albumy i książki,
- foliogramy,
- urządzenia do wykonywania pokazowych doświadczeń,
- programów edukacyjnych w formie elektronicznej.

6. Organizowanie konkursów dla młodzieży i dzieci

Jednym ze sposobów kształtowania świadomości proekologicznej u dzieci i młodzieży, pobudzania działania na rzecz środowiska jest prowadzenie różnorodnych konkursów ekologicznych. Konkursy są jedną z form szeroko rozumianej, powszechnej edukacji ekologicznej. Udział w konkursie ekologicznym każdego ucznia wykazuje, że ma on aktywne podejście do środowiska, ochrony przyrody rodzimej, chce zdobywać i pogłębiać wiedzę. Nic tak, jak udział w rywalizacji konkursowej nie budzi entuzjazmu i nie wyzwala twórczej energii u dzieci i młodzieży. Z jednej strony konkursy mobilizują uczestników do zwrócenia uwagi na ważne problemy lokalne, a z drugiej dają pole do twórczości i inspiracji działań na rzecz środowiska. Wskazują na to doświadczenia z przeprowadzonych dotychczas edycji konkursów proekologicznych dla placówek oświatowych na terenie Powiatu Limanowskiego.

Konkursy ekologiczne cieszą się wielkim powodzeniem ze względu na atrakcyjne nagrody, ale i nie tylko. Olbrzymią rolę odgrywa tu przede wszystkim:

- chęć podejmowania działań na rzecz własnego środowiska lokalnego,
- potrzeba prowadzenia obserwacji i doświadczeń w obiektach przyrodniczych
- dążenie do rozwijania twórczości artystycznej dzieci utalentowanych plastycznie,
- chęć pokazania swoich dokonań oraz wymiana doświadczeń co skutecznie integruje placówki oświatowe w podejmowaniu działań na rzecz środowiska oraz dopinguje do coraz lepszej pracy.

Te przyczyny są najcenniejsze, ponieważ prowadzą do skutecznej edukacji ekologicznej, właściwie kształtują świadomość młodego pokolenia. Wymiernym efektem udziału w konkursach są działania wykonane na rzecz lokalnego środowiska, dokonane obserwacje i ich dokumentacja, sadzenie roślin, zmniejszanie ilości odpadów. W Programie 2013 przewidziany jest jeden konkurs nt. wiedzy ekologicznej, pn „Powiatowy Konkurs Wiedzy o Ochronie Przyrody” oraz współorganizacja konkursu „Młodzież daje przykład”.

7. Organizowanie warsztatów dla nauczycieli i konferencji dla pracowników samorządowych

W czasie trwania programu będą organizowane szkolenia dla nauczycieli mające na celu pomoc w przygotowaniach ścieżek ekologicznych. Dostarczane będą materiały edukacyjne zawierające aktualne metody segregacji i innowacyjne pomysły w zakresie gospodarki odpadami. Będzie to również okazja do bieżącej wymiany uwag co do programu oraz potrzeb nauczycieli w kwestii edukacji. Za pomocą spotkań będziemy również prosić o kolportaż ulotek i naszych publikacji do miejscowości skąd pochodzą nauczyciele. W ten sposób będziemy starali się dotrzeć do wszystkich miejscowości powiatu limanowskiego. Również na spotkaniach tych będziemy umożliwiać innym stowarzyszeniom dostęp do grona nauczycielskiego.

Planowane konferencje - warsztaty:

- **kwiecień 2012 r.** Spotkanie z nauczycielami powiatu limanowskiego promujące Program edukacji ekologicznej 2013. Rozdanie materiałów edukacyjnych: filmów, broszur, plakatów. Zapoznanie z planowanymi konkursami, akcjami i projektami współpracujących organizacji pożytku publicznego i ekologicznych organizacji pozarządowych. Warsztaty Natura 2000 prowadzone przez FWIE w Krakowie.
- **Wrzesień 2012 r.** Spotkanie z nauczycielami z terenu całego Powiatu Limanowskiego będzie miało na celu omówienie strategii tegorocznego „Święta drzewa” oraz wypełnienie ankiet zgłoszeniowych.
- Przez cały rok na bieżąco przeprowadzane będą szkolenia i konferencje przez zainteresowane ekologiczne organizacje pozarządowe.

IV. EFEKTY EKOLOGICZNE I SPOŁECZNE

- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu limanowskiego,
- Dostrzeganie, opisywanie i wyjaśnianie związków między naturalnymi składnikami środowiska, człowiekiem i jego działalnością,
- Podejmowanie działań ekologicznych w najbliższym otoczeniu i we własnym życiu,
- Umiejętność przestrzegania zasad ładu i porządku w miejscach publicznych,
- Dostrzeganie zagrożeń dla współczesnej cywilizacji wynikających z nieracjonalnego korzystania z zasobów środowiska i z nierównomiernego poziomu życia w różnych regionach świata,
- Podejmowanie racjonalnych działań służących poprawie stanu środowiska w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej,
- Zmniejszenie odpadów niebezpiecznych zwłaszcza baterii na składowiska odpadów komunalnych nie przygotowanych do tego,
- Zwiększenie ilości zadrzewień miejskich.

V. EFEKTY MATERIALNE I SZKOLENIOWE

- Wydanie ulotki „Segregacja” ok. 3 000 egz.
- Zakup ok. 3 000 szt. worków
- Przewidywany udział nauczycieli w liczbie 120,
- Przewidywany udział uczniów w liczbie 5 000,

- ❑ Strona internetowa – min. 3 000 odwiedzin,
- ❑ Posadzenie około 1 000 drzew,
- ❑ Zorganizowanie dwóch konferencji,
- ❑ Artykuły w prasie lokalnej.

VI. FINANSOWANIE

Całość programu jest finansowana z budżetu powiatu limanowskiego, części przeznaczanej na ochronę środowiska, Dział 900 rozdział 90095 oraz:

- Konkurs wiedzy o ochronie przyrody będzie współfinansowany przez Lasy Państwowe - Nadleśnictwo Limanowa, Ligę Ochrony Przyrody Zarząd Główny oraz Zarząd Okręgowy w Nowym Sączu

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Zadania pn.

„Program edukacji ekologicznej społeczeństwa w Powiecie Limanowskim VIII edycja 2013 realizowany przez Powiatowe Centrum Ekologiczne”

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE ZAKRESU RZECZOWEGO	Okres realizacji zadania		Wartość (zł.)
		Data rozpoczęcia	Data zakończenia	całkowite nakłady brutto
1	2	3	4	5
1	Zakup nagród rzeczowych w „IV Powiatowym Konkursie Wiedzy o Ochronie Przyrody” 4210	01.10.2013	30.11.2013	1 000,00
2	Druk ulotki "Oszczędzaj wodę" A4 nakład 3 000 szt. 4210	01.05.2013	30.09.2013	1 000,00
3	Zakup worków na „Sprzątanie świata” 3 000 szt. 4210	01.05.2013	30.10.2013	1 000,00
	Razem			3 000,00